

УДК 657.6 (075)

С. О. КЛИМЕНКО, Л. В. МІКРЮКОВА, Т. А. БУРОВА

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ РЕТРОСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуті можливості використання управлінського обліку для ретроспективного аналізу та прогнозування діяльності підприємств.

Ключові слова: управлінський облік, ретроспективний аналіз, прогноз обсягів реалізації продукції.

Постановка проблеми. Переробна ланка агропромислового сектору, до галузей якої належать м'ясна, молочна, цукрова, борошно-мельно-круп'яна, консервна, винопереробна, спиртово-бродильна та тютюнова, має найефективніші зв'язки з підприємствами сільського господарства, які ґрунтуються на організаційно-економічній єдності виробництва, зберігання та переробки продукції. Це зумовлює необхідність визначити перспективи розвитку агропромислового комплексу як постачальника сировини для переробних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці і практики активно досліджують розвиток цієї важливої галузі народного господарства. Серед них Ареф'єва О. В. [1], Безденежних В.М. [2], Благодатний, В.І. [3, 4], Вороб'йов Ю.Н. [5], Мірошнікова О. С. [6], Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Три-дід О.М. [7] та ін. Але недостатньо розкриті та потребують подальшого вивчення можливості ретроспективного аналізу.

Мета статті – дослідити попередній період діяльності агропромислового сектору на прикладі Миколаївської області та спрогнозувати перспективи його розвитку, використовуючи можливості управлінського обліку та ретроспективного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи переробні підприємства Миколаївської області, яка має розвинену переробну промисловість, необхідно відмітити, що за період з 2005 до 2009 року значно покращилась ситуація стосовно забезпечення переробних підприємств рослинницькою продукцією, але стосовно тваринницької продукції стан справ неоднозначний, оскільки обсяги реалізації худоби та птиці збільшились, однак молока та яєць

значно зменшились. За аналізований період значно збільшилось надходження зернових культур на підприємства, що займаються їх зберіганням і переробкою, ріст відбувся за рахунок надходження продукції на підприємства для зберігання зерна, тоді як надходження для переробки зменшились. Досліджуючи обсяги виробництва основних видів продукції переробних підприємств АПК Миколаївської обл. за 2005–2009 роки, варто відзначити зниження обсягів виробництва продукції м'ясопереробних та рибопереробних підприємств, що зумовлено незабезпеченістю галузі сировиною, високими процентними ставками за кредитами для значного відновлення матеріально-технічної бази, низьким попитом на продукцію через неплатоспроможність населення та високу ціну на продукцію. Це обумовлено важким станом тваринництва, а саме: зміна економічних відносин між виробниками аграрної сфери та переробними підприємствами, відсутність ефективної цінової та податкової політики, недостатність державної підтримки призвели до значного скорочення виробництва продукції тваринництва та збитковості галузі. Аналіз даних щодо поставки сировини від різних категорій господарств на молокопереробні підприємства Миколаївської області показує, що варто зауважити на зниженні питомої ваги сільськогосподарських підприємств у 2009 році до 39,9% і збільшенні ваги господарств населення у 2008 році до 60,3%, що є наслідком неефективного реформування сільського господарства, зниження обсягів виробництва молока аграрними підприємствами. Серед чинників, що спричинили зниження обсягів сировини для переробних підприємств, необхідно виділити відсутність фінансової підтримки виробників тваринниць-

кої сировини та урядового регулювання рівня закупівельних цін на сировину, яка повинна надходити до підприємств переробної промисловості з відповідною індексацією на інфляцію.

Для визначення результатів аналізу переробних підприємств Миколаївської області доцільно провести трендовий аналіз, метою якого є порівняння обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам та виробництва основних видів продукції переробними підприємствами, визначення основної тенденції динаміки визначених показників шляхом порівняння кожної з позицій у період 2005–2009 років. Дані щодо динаміки обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської області за 2005–2009 роки наведено в табл. 1 [8].

Таблиця 1
Дані щодо динаміки обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської області за 2005–2009 роки

Рік	Обсяг реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської області, млн грн
2005	2,24
2006	2,44
2007	1,45
2008	3,26
2009	2,65

Протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція до зростання обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської області. Виключення становить зниження показника у 2007 році, значення становило 1,45 млн грн, що зумовлено, з одного боку, загальним падінням виробництва в умовах економічної кризи, з іншого, низьким рівнем концентрації капіталу, який унеможливорює зростання обсягів закупівлі сировини у підприємств-виробників. Дані про динаміку виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. за 2005–2009 роки зведено та представлено у табл. 2. Показник виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. протягом 2005–2009 років зростає, у

2009 році він становив 4,37 млн грн, що на 2,21 млн грн більше, ніж у 2005 році [9].

Таблиця 2
Дані про динаміку виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. за 2005–2009 роки

Рік	Виробництво основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл, млн грн
2005	2,16
2006	2,67
2007	3,51
2008	4,35
2009	4,37

Вирівнювання ряду динаміки здійснюється за прямою, що описується рівнянням тренду у вигляді функції:

$$Y_t = a_0 + a_1 + a_1 t, \quad (1)$$

де, a_0, a_1 – параметри рівняння тренду; t – порядковий номер періодів часу.

Параметри рівняння тренду a_0 та a_1 визначаємо з системи рівнянь:

$$\begin{cases} a_0 n + a_1 \sum_{i=1}^n t_i = \sum_{i=1}^n y_i \\ a_0 \sum_{i=1}^n t_i + a_1 \sum_{i=1}^n t_i^2 = \sum_{i=1}^n y_i t_i \end{cases} \quad (2)$$

Розрахункові дані для аналітичного вирівнювання динамічного ряду виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. визначаємо за лінійним трендом (табл. 3).

Отримаємо наступні параметри рівняння тренду для обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської обл.:

$$a_0 = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n} = \frac{46,3}{5} = 9,27, \quad (3)$$

$$a_1 = \frac{\sum_{i=1}^n y_i t_i}{\sum_{i=1}^n t_i^2} = \frac{37,76}{55} = 0,69. \quad (4)$$

Таким чином, для показника обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переро-

Таблиця 3

Розрахункові дані для аналітичного вирівнювання динамічного ряду обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської обл.

Рік	Обсяги реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам Миколаївської обл., у	Умовна ознака часу, t	t^2	y^t	$y = a_0 + a_1t$
2005	2,24	1	1	2,24	3,09
2006	2,44	2	4	4,88	6,18
2007	1,45	3	9	4,35	9,27
2008	3,26	4	16	13,04	12,36
2009	2,65	5	25	13,25	15,45
Σ	12,04	15	55	37,76	46,35

Таблиця 4

Розрахункові дані для аналітичного вирівнювання динамічного ряду виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл.

Рік	Виробництво основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл., у	Умовна ознака часу, t	t^2	y^t	$y = a_0 + a_1t$
2005	2,16	1	1	2,2	4,45
2006	2,67	2	4	5,3	8,90
2007	3,51	3	9	10,5	13,35
2008	4,35	4	16	17,4	17,80
2009	4,37	5	25	21,9	22,25
Σ	17,06	15	55	57,3	66,75

ним підприємствам Миколаївської обл. рівняння тренду буде наступним:

$$y = 9,27 + 0,69t. \quad (5)$$

Відповідно до розрахункової таблиці, сума рівнів ряду дорівнює сумі рівнів ряду, розрахованих на основі аналітичного вирівнювання, що свідчить про те, що згладжування ряду динаміки виконано вірно.

Відповідно до формул 1 і 2, отримаємо наступні параметри рівняння тренду для показника виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл.:

$$a_0 = \frac{17,06}{5} = 3,41, \quad a_1 = \frac{57,3}{55} = 1,04.$$

Рівняння тренду для виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. буде наступним:

$$y = 3,41 + 1,04t. \quad (6)$$

Отримані результати представимо графічно на рис. 1.

Відповідно до отриманих результатів, складемо прогноз обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствами та виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010–2015 роки, що дозволить визначити динаміку залежності між зазначеними показниками.

Відповідно до отриманого рівняння тренду для обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам прогнозне значення показника у 2010–2015 роках становитиме

$$\begin{aligned} Y_{2010} &= 9,27 + 0,69 \times 6 = 18,54; \\ Y_{2011} &= 9,27 + 0,69 \times 7 = 21,63; \\ Y_{2012} &= 9,27 + 0,69 \times 8 = 24,72; \\ Y_{2013} &= 9,27 + 0,69 \times 9 = 27,81; \\ Y_{2014} &= 9,27 + 0,69 \times 10 = 30,9; \\ Y_{2015} &= 9,27 + 0,69 \times 11 = 33,99; \\ Y_{2016} &= 9,27 + 0,69 \times 12 = 38,07; \\ Y_{2017} &= 9,27 + 0,69 \times 13 = 40,14; \\ Y_{2018} &= 9,27 + 0,69 \times 14 = 43,26; \\ Y_{2019} &= 9,27 + 0,69 \times 15 = 46,35 \end{aligned}$$

Для виробництва основних видів продукції переробними підприємствами АПК –

$$\begin{aligned} Y_{2010} &= 3,41 + 1,04 \times 6 = 26,7; \\ Y_{2011} &= 3,41 + 1,04 \times 7 = 31,15; \\ Y_{2012} &= 3,41 + 1,04 \times 8 = 35,6; \end{aligned}$$

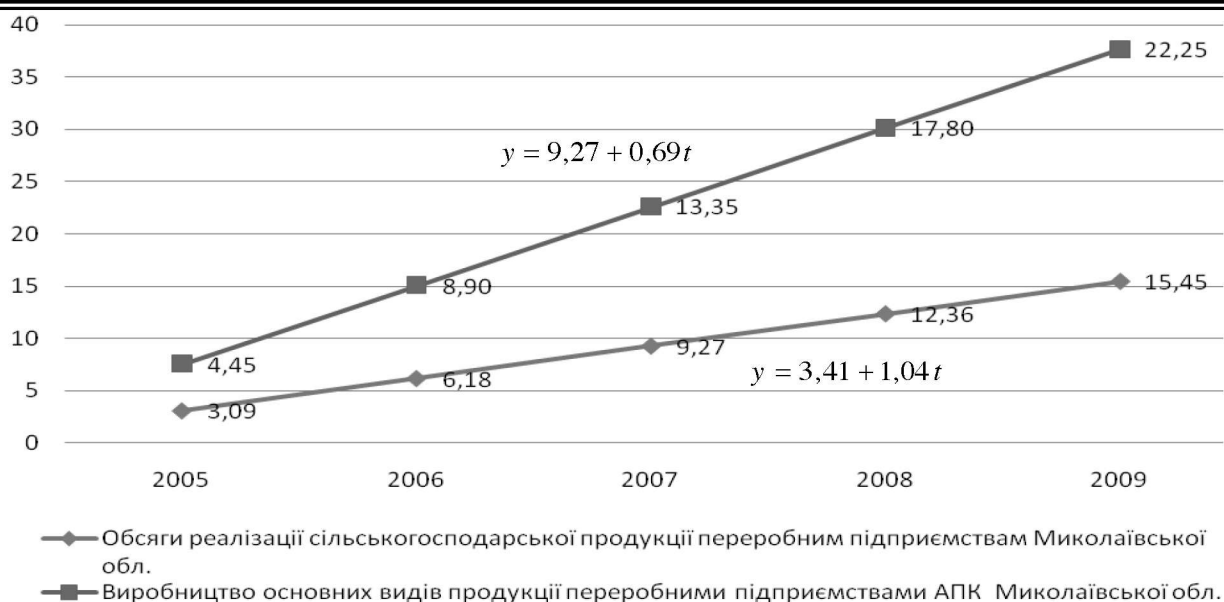

Рис. 1. Результати трендового аналізу обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам та виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області за 2005–2009 роки

$$\begin{aligned}
 Y_{2013} &= 3,41 + 1,04 \times 9 = 40,05; \\
 Y_{2014} &= 3,41 + 1,04 \times 10 = 44,5; \\
 Y_{2015} &= 3,41 + 1,04 \times 11 = 48,95; \\
 Y_{2016} &= 3,41 + 1,04 \times 12 = 53,4; \\
 Y_{2017} &= 3,41 + 1,04 \times 13 = 57,85; \\
 Y_{2018} &= 3,41 + 1,04 \times 14 = 62,3;
 \end{aligned}$$

$$Y_{2019} = 3,41 + 1,04 \times 15 = 66,75.$$

Графічне зображення даних прогнозу обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам та виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010 – 2015 роки було представлено на рис. 2.

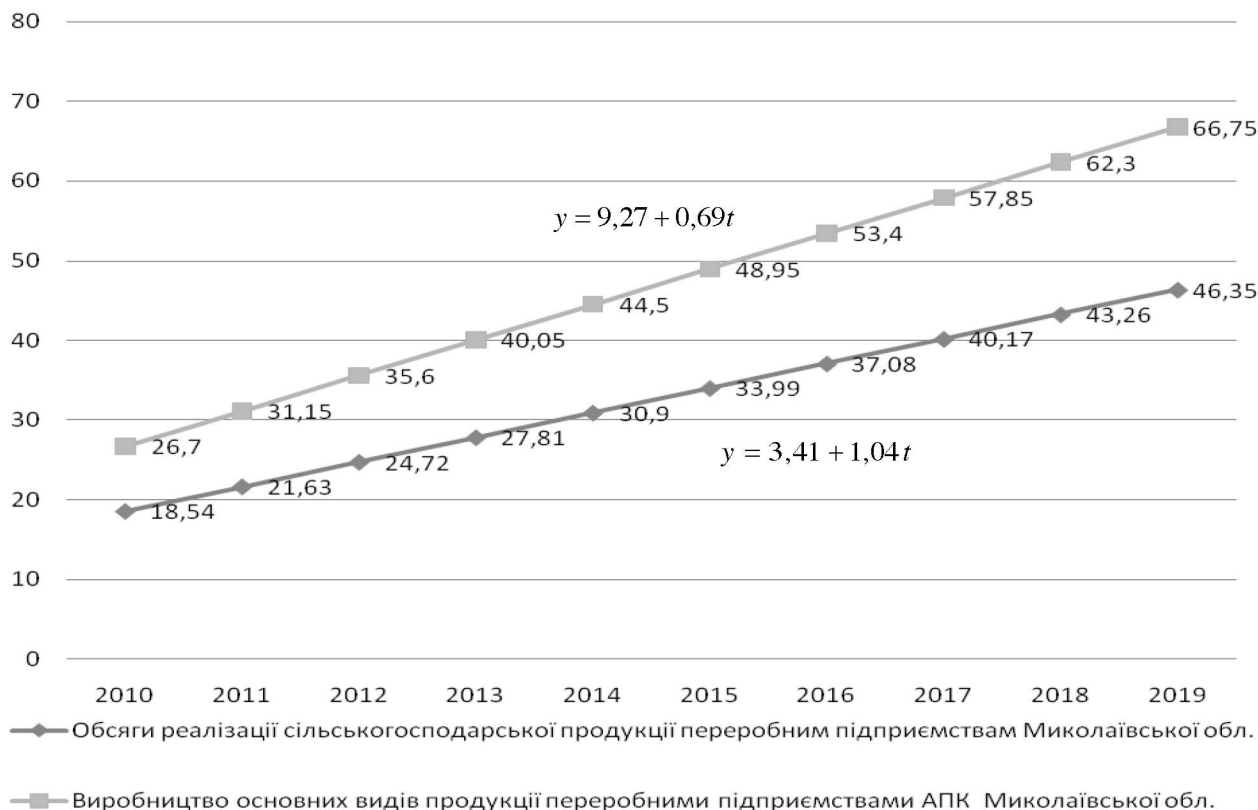

Рис. 2. Прогнозні дані обсягів реалізації сільськогосподарської продукції переробним підприємствам та виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010–2015 роки

Висновки. Отримані прогнози дані дозволяють стверджувати про можливість зростання обсягів виробництва основних продуктів переробними підприємствами АПК Миколаївської області протягом 2010–2019 років, що зумовлено, з одного боку, зменшенням залежності переробних підприємств від підприємств-виробників сільгоспсировини шляхом збільшення ефективності виробництва, його повнішого використання, а саме: диверсифікації виробництва. Це дозволить максимально зберегти кількість та якість виробленої продукції, звести до мінімуму втрати, що, в свою чергу, потребує вкладання додаткових фінансових ресурсів, а саме: збільшення розмірів капіталу підприємств, зокрема, оборотного. Управлінський облік надає підприємствам можливості визначитись з перспективами розвитку.

В статье рассмотрены возможности использования управленческого учёта для ретроспективного анализа и прогнозирования деятельности предприятий.

Ключевые слова: управленческий учёт, ретроспективный анализ, прогноз объёмов реализации продукции.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В. Бізнес-процеси підприємств сфери послуг: фактори, формування, конкурентоспроможність / О.В. Ареф'єва, Т.Луцька / Монографія. К. Вид-во Європ. ун-ту, 2009. — 96 с.
2. Безденежных В.М. Современные проблемы инновации: реструктуризация предприятий с учетом их финансовой устойчивости / Моск. ин-т междунар. бизнеса при Всерос. акад. внеш. торговли М-ва экон. развития и торговли РФ и др. — М.: Дело, 2006. — 223 с.
3. Благодатний, В.І. Формування і управління оборотним капіталом на підприємствах хлібопродуктів. Монографія. К.:ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН. — 2010. — 178 с.
4. Статистика промисловості Миколаївської області / видання Головного управління статистики, 2009 р. — 87 с.
5. Статистика структурних обстежень підприємств Миколаївської області / видання Головного управління статистики, 2009 р. — 117 с.
6. Клименко С. О. Дисертація на вчений ступінь к.е.н. «Управління формуванням і використанням капіталу переробних підприємств АПК» / К.: європейський університет, 2011 — 225 с.

In the article the attention is looking to the using of the control accounting for the retrospective analysis possibilities, which was use for the enterprises development perspectives forecasts.

Keywords: control accounting, retrospective analysis, the realization volume prognosis.

УДК 338.43

А. В. КЛЮЧНИК

Миколаївський національний аграрний університет

А. В. СЛЮСАРЕНКО

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ДЕАГРАРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Вихід з депресивного стану аграрної економіки може здійснюватися через комплексне вирішення проблеми розвитку сільських територій. Концепція такого розвитку повинна включати вирішення соціальних питань, збереження специфічного укладу життя та його суспільних вартостей, розвиток підприємництва як інноваційного фактору та розвиток позааграрних видів діяльності.

Ключові слова: сільська територія, деаграризація сільської економіки, багатофункціональний розвиток, економічне зростання.

Постановка проблеми. Становлення української держави як і її сільських територій пройшло поступовий шлях переходу до діяльності в умовах ринку. Процес адаптації сільської економіки до вимог світових економічних процесів став передумовою формування досвіду, який постійно вдосконалює дієві механізми діяльності в аграрній сфері. Загалом українське село завжди відігравало особливу роль

у суспільному житті держави. Проте сьогодні воно переживає економічну, соціальну, демографічну, культурну кризу. Умови життя в ньому стають все більш непривабливими. Сільський сектор економіки, який включає аграрні та позааграрні види економічної діяльності впродовж ХХ та ХХІ ст. розвивається неоднозначно. Розвиток процесів глобалізації і формування в Україні соціально-орієнто-